

Komentar in karta: 1/122 SLA V739 'sirota'

Danila Zuljan Kumar

1. Gradivo

Za pomen 'otrok, ki so mu umrli starši ali eden od njih', knj. *siróta* (*ô*), je v narečjih najpogostejši leksem *sirota*, v koroških narečjih se nekajkrat pojavi izpeljanka *sirotej*, zelo redko na vzhodu še *sirotče*. Drugi zapisani leksemi so še *siromak*, *ubožica*, *reva* in *revica* ter *revež*. Odgovori v nekaterih točkah ustrezajo tudi/samo drugemu pomenu knjižnega leksema *sirota*, tj. 'sočutja, pomilovanja vreden človek', vendar tega zaradi pomanjkljivih podatkov ni mogoče posebej označevati, saj so samo nekateri zapisovalci leksemom dodali oznake ali pomenske opise, npr. leksem *sirota* v T001 in T003 pomeni 'ubožec', v T001 tudi 'otrok brez staršev', v T023 'ubog in pohabljen', v T033 'invalid in revež', v T035 'revež', v T256 'reva'; leksem *sirotej* v T025 pomeni 'sirota in umsko prizadet človek'. Nekatera poimenovanja veljajo za poimenovanje moške, nekatera pa za poimenovanje ženske osebe, npr. leksem *sirota* v T374 pomeni 'dekle brez staršev', medtem ko leksem *siromak* v isti točki pomeni 'deček brez staršev'; tako je mogoče razumeti tudi razlikovanja med *ubožec* in *ubožica* ter *revica* in *revež* oz. *ubogi* in *uboga*.

V T280 ima leksem *sirota* oznako slabšalno, v T360 leksem *sirotle* manjšalno, leksem *sirotščina* pa v T314 zaničevalno.

2. Morfološka analiza

sirota < **sir-ot-a* 'sirota' ← **sir-ɔ* 'osirotel, osamel'

sirotej < **sir-ot-ɛj-ɔ* 'majhna sirota'

sirotče < **sir-ot-ɔč-ɛ*

sirotle < **sir-ot-l-ɛ*

sirotščina < **sir-ot-ɔšč-in-a*

sirotka < **sir-ot-ɔk-a*

sirotek < **sir-ot-ɔk-ɔ*

siromah < **sir-om-ax-ɔ*

siromak < **sir-om-ak-ɔ* 'siromak' ← **sir-om-ɔ* 'reven, siromašen'

← **sir-ɔ* 'osirotel', nastalo po zamenjavi manj pogoste pripone *-ah*

s pogostejšo *-ak*

siromačka ženska ← **sir-om-ač-ɔk-a-j-a žen-ɔsk-a* ←

**sir-om-ač-ɔk-ɔ-j-ɔ* 'siromaški' (← **sir-om-ak-ɔ* 'siromak') + **žen-ɔsk-ɔ*

'ženski' (← **žen-a* 'žena')

ubog- < **u-bog-ъ-j-ь*/**u-bog-a-j-a* 'ubogi/uboga'
ubožica < **u-bož-ic-a* 'ubožica'
ubožec < **u-bož-ьc-ь* 'ubožec'
ubogo dete < **u-bog-o-j-e dět-ę* ← **u-bog-ъ* 'ubogi' + **dět-ę* 'dete'
reva < *(*rěv*)-*a* 'beda, revščina, žalost' ← bav. srvnem. **röuwe*, srvnem. *riuwe*
 'kesanje, žalost, bolečina, trpljenje'
revica < *(*rěv*)-*ic-a*
revež < *(*rěv*)-*ež-ь*
revše < *(*rěv*)-*išč-ę*
berač < **ber-ač-ь* 'nabiralec, berač' ← **byr-a-ti*, **ber-ǫ* 'nabirati, zbirati'
šterc < *(*šterc*)-*ь* 'berač' ← bav. nem. *Störzer*, *Sterzer* 'postopač, vagabund'

3. Posebnosti kartiranja

Ko enkratnici sta kartirana leksema *berač* v T188 in *šterc* v T392.

Kot enkratnice s *sirot-* so kartirani leksemi *sirotle* v T360, *sirotka* v T359, *sirotščina* v T314 in *sirotek* v T405.

Kot enkratnica s *sirom-* je kartiran leksem *siromah* v T286.

Kot enkratnici z *ubog-* sta kartirani poimenovanji *ubogi* v T108 in *uboga* v T109.

Kot enkratna besedna zveza z *ubog* je kartiran odgovor *ubogo dete* v T408.

Kot opis so kartirana poimenovanja *brez staršev* v T030, *brez starših* v T079, *on je sam na svetu, ja si sama* v T060, *ni oče ni matere* v T063 in *brez oče* v T079.

Kot pretvorba s primitivom je kartiran pridevnik *sirot* v T122.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *sirota* v T030 in T206, *sirotle* v T035, *sirotče* v T377, enkratnica *revše* v T186, *revež* v T035 in T386, *ubožec* v T003, enkratnica *siromačka ženska* v T404 in opis *nimam jednega* v T060.

Kot nerelevanten odgovor je kartirana besedna zveza *je brez* v T108.

4. Uporabljena dodatna literatura

/

5. Primerjaj

SLA: /; OLA: 1833; ALE /; SDLA-SI /; ALI 1488; ASLEF 2157; HJA: /